

ARGENTER, Joan A.; LÜDTKE, Jens (ed.) (2020).
Manual of Catalan linguistics.
Berlín; Boston: De Gruyter. 797 p.

La lingüística catalana gaudeix, actualment, d'una bona presència en els àmbits acadèmics d'arreu del món: hi ha unes cent cinquanta universitats, repartides en quatre continents, en què s'imparteixen cursos de llengua, literatura, cultura o lingüística catalanes, i cada vegada hi ha més centres que disposen de graus, màsters o especialitzacions d'aquesta matèria.¹ Tanmateix, fins fa ben poc, aquesta bona presència mundial contrarestavava la manca de manuals o de compendis que oferissin una introducció completa i detallada a aquest camp d'estudi. És precisament aquest buit el que resol d'una manera més que satisfactòria el volum que ressenyem aquí, *Manual of Catalan linguistics*, editat per Joan A. Argenter i Jens Lüdtke i que forma part de la sèrie «Manuals of Romance Linguistics» (dirigida per Günter Holtus i Fernando Sánchez-Miret).

Com hem dit, l'obra ofereix un retrat exhaustiu de l'estat actual de la investigació en tot un conjunt d'àmbits relacionats amb la lingüística catalana, i ho fa per mitjà d'alguns dels millors experts en cadascuna de les disciplines presentades.

D'entrada, el volum consta de tres capítols introductoris. En el primer capítol, Joan A. Argenter detalla la concepció i l'organització de l'obra; en el segon, Joan F. Mira analitza la relació *indissociable*, a parer seu, entre pobles o nacions i llengües tant en el context europeu com en el català, i, en el tercer capítol, Joan Julià-Muné repassa minuciosament les figures i les obres més importants de la lingüística catalana al llarg de la història.

Un cop feta la presentació, el manual es divideix en tres parts: «Descripció lingüística», «Història de la llengua» i «El català avui».

Com es pot endevinar pel títol, la primera part aporta diversos estudis descriptius sincrònics de la llengua catalana d'acord amb els darrers desenvolupaments en teoria lingüística. En el primer capítol d'aquesta part, Xavier Lamuela examina les convencions més característiques de l'ortografia catalana prenent com a punt de partida els criteris bàsics que han de regir qualsevol procés de planificació del corpus, i arriba a la conclusió que el català disposa actualment d'una ortografia comparable a la de les llengües que es poden considerar plenament estandarditzades. En el segon capítol, Nicolau Dols fa una descripció acurada de la fonètica i la fonologia dels diversos dialectes del català, tenint en compte els fenòmens segmentals, els suprasegmentals i, també, qüestions d'entonació. El capítol següent, que es divideix en cinc treballs in-

1. <https://oficinavirtual.lull.cat/mapa/index_full.php?l=cat> (consulta: 11 març 2021).

dependents, presenta aspectes diversos de la morfologia i la sintaxi catalanes. L'apartat 5.1, a càrrec de Mar Massanell i Messalles, se centra en les classes de paraules, les categories gramaticals i els paradigmes flexius. A continuació, Gemma Rigau i Manuel Pérez Saldanya reflexionen, en els apartats 5.2 i 5.3, sobre l'oració simple i l'oració composta, respectivament. Ingo Feldhausen i Xavier Villalba proporcionen, en l'apartat 5.4, una visió general de la modalitat i l'estructura informativa de l'oració: d'una banda, analitzen el fenomen de la focalització i, de l'altra, reflexionen al voltant dels aspectes sintàctics, prosòdics i interpretatius de les oracions interrogatives i exclamatives. Finalment, en l'apartat 5.5, Jaume Mateu analitza les relacions entre la sintaxi lèxica i la fraseologia a partir de l'estudi de les perífrasis verbals. Després d'haver-se centrat en els elements més petits de l'anàlisi sintàctica, el capítol 6 del llibre representa un salt cap a la pragmàtica i la lingüística textual, escrit per Maria Josep Cuenca, que ofereix una descripció acurada de fenòmens com l'article definit amb noms de persona, els demostratius, la partícula modal *pas* i el marcador discursiu *home*, entre altres qüestions. El capítol 7 torna a ser un compendi de dos treballs independents, però estretament relacionats; així, en l'apartat 7.1, Josep Martines reflexiona entorn de la situació actual i les perspectives de futur del lèxic general, i en el 7.2, Jens Lüdtke aborda l'anàlisi de la formació de mots a partir de la teoria semàntica. A continuació, el capítol 8 se centra en la variació lingüística, tant des de la perspectiva geogràfica (en l'apartat 8.1 tornem a trobar Mar Massanell i Messalles en una descripció dels dialectes catalans) com des de la perspectiva social i funcional (en el 8.2, Miquel Àngel Pradilla analitza les dinàmiques de la comunitat catalanoparlant des de la sociolingüística de la variació). Per acabar la primera part del *Manual of Catalan linguistics*, el capítol 9 fa un repàs dels corpus que existeixen actualment en català, elaborat per Joan Soler Bou, que cita i classifica gairebé tots els corpus orals i escrits del català, incloent-hi els corpus clínics, els restringits per a finalitats específiques, els paral·lels, els anotats i, també, els corpus històrics, catalogació que conclou amb un seguit de recomanacions que han de permetre un bon desenvolupament d'aquesta disciplina lingüística en l'àmbit del català.

Per complementar una primera part dedicada sobretot a la sincronia, el segon gran bloc del *Manual of Catalan linguistics* se centra en la diacronia i la història social de la llengua. Aquest bloc de continguts s'obre necessàriament amb un capítol sobre la formació de la llengua catalana, un treball de Philip D. Rasico que presenta els desenvolupaments fonològics i morfosintàctics des del llatí vulgar fins a principis del segle XIII. Seguint una línia cronològica, Antoni Ferrando analitza, en el capítol 11, el creixement i l'expansió del català des del 1213 (amb la derrota de Pere el Catòlic a Muret i la fi de la presència política catalana a Occitània) fins al 1516 (quan, després de la mort de Ferran II, la Corona d'Aragó es va incorporar a la monarquia hispànica). En el capítol 12, Miquel Nicolás presenta una visió panoràmica de l'evolució social de la llengua durant els segles següents, en què mostra el declivi social de la llengua sota el regne dels Habsburg i, sobretot, després de l'arribada de la monarquia borbònica a Espanya. A continuació, Jenny Brumm sintetitza el moviment de la Renaixença, en un capítol que inevitablement condueix cap a l'apartat següent, una des-

cripció del que en el llibre s'anomena la *institucionalització* del català. Així, August Rafanell exposa, en dos apartats, tant la primera fase de la codificació i l'estandardització del català a principis del segle xx (amb els papers destacats de Pompeu Fabra i l'Institut d'Estudis Catalans en tot aquest procés) com l'evolució de la normativa i de l'ús de la llengua des de Fabra fins avui. La segona part del llibre es tanca amb dos capítols clarament diferenciats dels anteriors, però que, sense cap mena de dubte, serveixen per complementar i completar el repàs històric ofert. Així, Albert Turull ens parla, en el capítol 15, del passat i del present de l'onomàstica, mentre que Montserrat Bacardí i Joaquim Mallafrè presenten, en el capítol 16, la història de la traducció del català cap a altres llengües i a la inversa.

La tercera i última part d'aquest manual mostra la situació actual de la llengua catalana des de consideracions sociolingüístiques i jurídiques. Així, en el primer capítol d'aquest tercer bloc, Joan A. Argenter reflexiona sobre la dimensió sociocultural dels efectes del contacte del català amb altres llengües. A continuació, F. Xavier Vila descriu acuradament la situació demolingüística dels territoris de parla catalana i explica les causes que han portat a l'existència del gran nombre de diferències territorials tant pel que fa als usos com a les actituds lingüístiques. En el capítol següent, Eva Pons presenta qüestions de política i legislació lingüístiques relacionades amb l'estatus i l'ús efectiu del català, amb un èmfasi especial en les darreres mesures governamentals i legislatives dels diversos governs dels territoris catalanoparlants que poden afavorir o impedir l'ús de la llengua en àmbits ben diversos. Relacionat d'alguna manera amb aquestes darreres mesures legislatives, el capítol 20, novament amb F. Xavier Vila, ofereix una reflexió global, però alhora minuciosa, sobre els efectes que les polítiques lingüístiques han tingut, fins ara, en l'ensenyament i en l'aprenentatge de la llengua. I, continuant amb els agents fonamentals de qualsevol procés d'estandardització, el capítol següent és una anàlisi, a càrrec d'Oriol Camps Giral i d'Aina Labèrnia Romagosa, de la influència que poden exercir sobre l'estàndard els mitjans de comunicació, i, en particular, els llibres d'estil que els guien. Igualment rellevant és, en tot aquest procés, l'estudi de la neologia i la terminologia, que Teresa Cabré i M. Amor Montané presenten en el capítol 22, en què, després d'una introducció teòrica, es posa de manifest l'enorme tasca que han realitzat el TERMCAT i l'Observatori de Neologia (OBNEO). Tot seguit, Emili Boix-Fuster i Kathryn A. Woolard introdueixen el lector en conceptes relacionats amb les ideologies lingüístiques en els territoris de parla catalana, una qüestió profundament lligada amb el tema central del capítol següent: la reflexió sobre la llengua i la identitat. Així, en el capítol 24, el penúltim de l'obra, Joan Pujolar ofereix una reflexió sistemàtica i acurada de les conseqüències sobre les identitats lingüístiques que han tingut els moviments migratoris a la Catalunya del segle XXI. A l'últim capítol del llibre, August Bover i Font ens acosta a la presència del català més enllà dels territoris de parla catalana, una presència que es manifesta en la xarxa d'universitats a l'exterior, en el treball dut a terme pels casals i les comunitats catalanes d'arreu del món i, també, en els entorns digitals i les xarxes socials.

Finalment, l'obra es clou amb una llista de les persones que hi han col·laborat i un índex alfabètic que, de ben segur, facilitarà la navegació per la gran quantitat de con-

tinguts d'aquestes gairebé vuit-centes pàgines que hem intentat sintetitzar en aquesta ressenya.

En conclusió, el *Manual of Catalan linguistics* és una gran font d'informació sobre la majoria de les disciplines que podem incloure sota l'etiqueta *lingüística catalana*, i és, sense cap mena de dubte, una referència per a qualsevol persona que vulgui tenir una visió actualitzada, sistematitzada i acurada de l'estat de la recerca en aquest camp.

Elga CREMADES
Universitat de les Illes Balears